

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ

(повна назва підрозділу)

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол із науково-педагогічної роботи

Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ
TEACHING METHODS IN HIGHER SCHOOL

рівень вищої освіти _____ другий (освітньо-професійний) _____

тип дисципліни _____ основна _____

мова викладання _____ українська _____

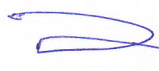
Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» скерована на підготовку фахівців галузі знань А Освіта для спеціальності А1 Освітні науки

«2» вересня 2025 р., 13 с.

Розробник: *Степанова Тетяна Михайлівна, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, доктор педагогічних наук, професор*

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Протокол № 2 від «18» вересня 2025 р.

Завідувач кафедри

Володимир Гладисhev

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового педагогічного інституту

Протокол № 1 від «14» жовтня 2025 р.

Голова

Людмила Хрящевська

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

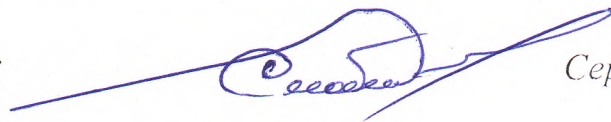

Андрій Лабарткава

Робочу програму навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 8 від «29» жовтня 2025 р.

Голова НМР НУК

Сергій СЛОБОДЯН

ЗМІСТ

<i>Анотація</i>	<i>4</i>
<i>1. Опис навчальної дисципліни.....</i>	<i>5</i>
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни.....</i>	<i>5</i>
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни.....</i>	<i>6</i>
<i>4. Очікувані результати навчання.....</i>	<i>6</i>
<i>5. Програма навчальної дисципліни.....</i>	<i>6</i>
<i>6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування.....</i>	<i>9</i>
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю</i>	<i>9</i>
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання.....</i>	<i>11</i>
<i>9. Засоби навчання.....</i>	<i>13</i>
<i>10. Рекомендовані джерела інформації.....</i>	<i>13</i>

Анотація

Навчальна дисципліна «Методика викладання у вищій школі» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти другого освітнього рівня «магістр» теоретичних знань і практичних навичок організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. У межах дисципліни розглядаються сучасні концепції та принципи вищої освіти, нормативно-правові засади професійної діяльності викладача, методи, форми й технології навчання у вищій школі, особливості підготовки та проведення лекційних, практичних, семінарських занять, організації самостійної роботи здобувачів освіти та контролю результатів навчання. Особлива увага приділяється розвитку педагогічної майстерності, комунікативної компетентності, використанню інноваційних та цифрових технологій навчання, академічній доброчесності та професійній етиці викладача. Вивчення дисципліни забезпечує підготовку майбутніх фахівців до ефективної педагогічної діяльності у системі вищої освіти.

Abstract

The academic discipline "Teaching Methods in Higher Education" is aimed at developing theoretical knowledge and practical skills in organizing the educational process in higher education institutions among students of the second educational level "Master's". The discipline examines modern concepts and principles of higher education, regulatory and legal foundations of a teacher's professional activities, methods, forms and technologies of teaching in higher education, features of preparing and conducting lecture, practical, and seminar classes, organizing independent work of students, and monitoring learning outcomes. Special attention is paid to the development of pedagogical skills, communicative competence, the use of innovative and digital teaching technologies, academic integrity and professional ethics of the teacher. The study of the discipline ensures the preparation of future specialists for effective pedagogical activity in the higher education system.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань: А Освіта	Основна	
Модулів – 1		Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – проєкт, наукова стаття	Спеціальність: А1 Освітні науки	Семестр	
Загальна кількість годин – 180		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 8	Освітній ступінь - магістр (II освітній рівень підготовки фахівців)	15 год.	6
		Практичні, семінарські	
		45 год.	6
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		120 год.	78
Вид контролю: залік			

Мова навчання – українська

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 60 год. – аудиторні заняття, 120 год. – самостійна робота (33% / 67%).

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у формуванні в майбутніх викладачів системи теоретичних знань, практичних умінь і професійних компетентностей щодо організації, планування та здійснення освітнього процесу у закладах вищої освіти, оволодіння сучасними методами, формами й технологіями навчання, виховання та оцінювання здобувачів освіти, а також розвитку педагогічної майстерності, комунікативної культури та здатності до інноваційної професійної діяльності.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного опанування курсу студенти повинні володіти навичками академічного спілкування, основами організації освітнього процесу, методами наукового пізнання та принципами професійної етики викладача. Передумовами також є: знання основ загальної педагогіки та психології; розуміння закономірностей навчання і виховання; володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями; навички самостійної роботи з науковими джерелами; здатність до аналізу, узагальнення та критичного мислення; базова підготовка з методології наукових досліджень.

Дисципліна ґрунтується на знаннях, отриманих під час вивчення курсів педагогічного, психологічного та професійного спрямування, і є важливою складовою підготовки майбутнього викладача закладу вищої освіти.

4. Очікувані результати

РН3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

РН5. Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

РН8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

РН9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.

РН11. Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Актуальні проблеми методики викладання у вищій школі

Тема 1. Концептуальні підходи методики викладання у вищій школі

1. Предмет і завдання дисципліни «Методика викладання у вищій школі».
2. Науково–методичне забезпечення освітнього процесу в системі підготовки науково–педагогічних кадрів у ЗВО.
3. Професійна діяльність викладача в організації освітнього процесу в ЗВО.

Тема 2. Удосконалення змісту навчальних дисциплін в контексті методики їх викладання

1. Компоненти змісту освіти та дидактичні вимоги до формування змісту навчальних дисциплін.
2. Критерії відбору змісту навчальних занять.
3. Ідеї Я. А. Коменського при організації засвоєння змісту освіти. Шляхи вдосконалення

Змістовий модуль 2. Зміст освітньої роботи зі студентами ЗВО

Тема 3. Методика підготовки та читання лекції в ЗВО

1. Лекція як організаційна форма навчання у ЗВО, її види.
2. Методика підготовки лекції.
3. Методика проведення лекції
4. Ораторські вміння в забезпеченні ефективності лекції.
 - 4.1. Застосування вмінь у підтримці інтересу та уваги в ході лекції.
 - 4.2. Вербальні та невербальні засоби навчання
 - 4.3. Гумор та почуття міри під час лекційного заняття.

Тема 4. Методика проведення практичних занять у вищій школі

1. Дидактичні цілі та функції практичних занять
2. Використання на практичних заняттях сучасних інноваційних технологій
3. Коефіцієнт корисної дії практичного заняття.
4. Різноманітні форми завдань для практичного заняття.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Модуль 1.										
Змістовий модуль 1. Актуальні проблеми методики викладання у вищій школі										

Тема 1. Концептуальні підходи методики викладання у вищій школі	14	2	-	2	10	15	1	-		14
Тема 2. Удосконалення змісту навчальних дисциплін в контексті методики їх викладання.	16	2	-	4	10	15	1	1		13
Усього:	30	4	-	6	20	30	2	1		27
Змістовий модуль 2. Зміст освітньої роботи зі студентами ЗВО										
Тема 3. Методика підготовки та читання лекцій в ЗВО	15	2	8	2	3	15	1	1		13
Тема 4. Методика проведення практичних занять у вищій школі	15	2	8	1	4	15	1	1		13
Усього:	30	4	16	3	7	30	2	2		26
Змістовий модуль 3. Виховний потенціал змісту освітньої діяльності викладача ЗВО										
Тема 5. Методика розв'язання педагогічних ситуацій на практичних заняттях у вищій школі	5	2	-	2	1	16	1	1		14
Тема 6. Реалізація виховного потенціалу навчального процесу у вищому навчальному закладі	21	3	2	2	2	14	1	2		11
- Пр. Особливості комунікативної поведінки в процесі спілкування		-	4	-	-					-
- Пр. Професійна майстерність викладача вищого навчального закладу		-	6	2	-					-
Тема 7. Самовиховання як шлях професійного самовдосконалення майбутнього спеціаліста	4	2	-	2	-					0
Усього:	30	7	12	8	3	30	2	3	0	25
Разом за курсом:	180	15	28	17	120	90	6	6	0	78

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Концептуальні підходи методики викладання у вищій школі	2	-
2	Удосконалення змісту навчальних дисциплін в контексті методики їх викладання.	4	1
3	Методика підготовки та читання лекції в ЗВО	10	1
4	Методика проведення практичних занять у вищій школі	9	1
5	Методика розв'язання педагогічних ситуацій на практичних заняттях у вищій школі	2	1
6	Реалізація виховного потенціалу навчального процесу у вищому навчальному закладі	4	2
7	Особливості комунікативної поведінки в процесі спілкування	4	-
8	Професійна майстерність викладача вищого навчального закладу	8	-
9.	Самовиховання як шлях професійного самовдосконалення майбутнього спеціаліста	2	-
	Разом	45	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до практичних занять – **2 год. / 1 заняття**;
- розробка різнорівневих завдань – **15 год. / 1 роботу**;
- підготовка до контрольних заходів – **15 год. / 1 захід**
- підготовка проектних завдань - **3–5 год. / 1 проєкт**.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до практичних робіт	10	15
2	Підготовка до участі в лекційних заняттях	10	15
3	Підготовка до контрольних заходів	10	15
4.	Виконання проєктних (самостійних) завдань*	30	33
	Разом	120	78

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання:

- 1) на лекційних заняттях:
 - лекція;
 - пояснення;
 - дискусія;
 - диспут;
 - ілюстрування;
 - демонстрація;
 - майстер-клас
- 2) на практичних заняттях:
 - практична робота;
 - фронтальне опитування;
 - частково-пошуковий метод;
 - спостереження.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усні відповіді (семінарські заняття);
- проєктні (самостійні) роботи;
- контрольна робота;

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок, де студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, проєктні (самостійні роботи), контрольна робота (максимально 85 балів) й оцінки за контрольну роботу (максимально 15 балів).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних і проєктних самостійних робіт, а також презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо лише за умов досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їхнє оцінювання

Усні відповіді на семінарських заняттях	Критерії оцінювання
2	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
1,5	Відповідь в цілому правильна, доволі повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
1	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.
0,5	Відповідь частково правильна, містить неточності, проте не містить жодних аргументів та ілюстративного матеріалу.
0	Студент не дає відповіді чи його відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів (15 відповідей по 2 бали ДФН, 6 відповідей по 5 балів ЗФН).</i>

Самостійна (проектна) робота	Критерії оцінювання
3	Студент правильно виконує завдання в установленний термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування, а також грамотно проводить експеримент і на високому рівні здійснює обробку його результатів.
2,5	Студент правильно виконує завдання в установленний термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, здійснює коректні та доцільні цитування, в експериментальних роботах містяться незначні недоліки в обробці їхніх результатів.
2	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації, а також виконує експериментальні роботи не на різнотипних мовленнєвих матеріалах та з недостатньою кількістю респондентів.
1,5	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування, проводить експерименти, проте не презентує обробку його результатів та не демонструє вміння робити висновки.
1	Студент виконує роботу з методичної допомоги викладача на кожному етапі проведення експериментів.
0	Студент не виконує роботи.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 45 балів (15</i>

	<i>робіт по 3 бали ДФН, 8 робіт по 3 бали ЗФН).</i>
Контрольна робота	Критерії оцінювання
ДФН 10 ЗФН 55-45	Робота виконана без змістових помилок (завдання I, II та III рівнів складності), містить точні відповіді на питання теоретичного характеру, правильно ідентифікує технологію і правильно виявляє брехню в тексті. Бал знижується в разі наявності орфографічних та пунктуаційних помилок.
ДФН 9-7 ЗФН 44-30	Робота представлена з повними та правильними відповідями всіх рівнів складності, студент правильно ідентифікує технологію профайлінгу і правильно структурує хід виявлення брехні в тексті, проте допускається помилок шляхом упущення кількох відповідних маркерів. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 6-5 ЗФН 29-15	Робота виконана з огріхами в описі технології профайлінгу, проте безпомилково виконано завдання I та II рівнів складності. В такій роботі завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 4-3 ЗФН 14-6	Робота виконана з неточностями у формулюванні дефініцій термінів (II рівень складності) та значними огріхами в описі технології профайлінгу (III рівень складності). Завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно або не виконано взагалі. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 3-1 ЗФН 5-1	Робота містить значну кількість помилок у завданнях усіх рівнів складності або незначну кількість помилок у завданнях I та II рівнів складності та відсутності виконання завдань III рівня. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
0	Робота не виконувалася.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 55 балів (I контрольна робота по 10 балів для ДФН, 55 балів для ЗФН)</i>

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Практичні заняття	45x1,5 бали = 67,5 балів	6x10 бали = 60 балів
Самостійна (проектна) робота	2x10 бали = 20 балів	2x10 бали = 20 балів
Контрольна робота	1x10 балів = 12,5 балів	1x20 балів = 20 балів
Всього	100	100

Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т1	Відповідь на практичному занятті	1,5	Відповідь на практичному занятті	-
		Самостійна (проектна) робота	10	Самостійна (проектна) робота	10
ЗМ 2	Т2	Відповідь на практичному занятті	1,5	Відповідь на практичному занятті	10
		Самостійна (проектна) робота	10	Самостійна (проектна) робота	10
	Т3	Відповідь на практичному занятті	1,5	Відповідь на практичному занятті	10
		Самостійна (проектна) робота	10	Самостійна (проектна) робота	10
ЗМ 2 ЗМ 3	Т4	Відповідь на практичному занятті	1,5	Відповідь на практичному занятті	10
		Самостійна (проектна) робота	10	Самостійна (проектна) робота	10
	Т5	Відповідь на практичному занятті	1,5	Відповідь на практичному занятті	10
		Самостійна (проектна) робота	10	Самостійна (проектна) робота	10
	Т6	Відповідь на практичному занятті	1,5	Відповідь на практичному занятті	10
		Самостійна (проектна) робота	10	Самостійна (проектна) робота	10
	Т7	Відповідь на практичному занятті	1,5	Відповідь на практичному занятті	-
		Самостійна (проектна) робота	10	Самостійна (проектна) робота	-
Контрольна робота			12,5	Контрольна робота	20
Підсумковий контроль		Залік		Залік	
Сума			100		100

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять послужать передусім мультимедійні засоби (комп'ютерні презентації); відеоматеріали (записи уроків, занять).

На практичних заняттях прислужиться бібліотечних фонд Університету та електронні репозитарії.

Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Каплінський В. В. Педагогічні ситуації як засіб формування комунікативних умінь у процесі вивчення педагогіки. *Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: колективна монографія*. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2014. С. 49-81.
2. Макаренко А.С. О взрыве. Избр. произвед. в 3-х томах. Т.3. К. : Рад. школа, 1964. С. 329.
3. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. Вибр. твори в 5 томах. Т.2. К. : Рад. школа, 1976. С. 419-657.
4. Бургин М.С. Аксиологические аспекты научных теорий / М.С. Бургин, В. И. Кузнецов. К.: Наук. думка, 1991. –183 с.
5. Бургин М.С., Гончаренко С.І. Методологический уровень практических задач педагогики. *Философская и социологическая мысль*. 1989. - № 4. С. 3-12.
6. Галузяк В.М. Педагогіка / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. 2-е вид., випр. і доп. Вінниця: «Книга-Вега», 2003. 416 с.
7. Босенко В.А. Воспитать воспитателя. К.: Лыбидь, 1990. 322 с.
8. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения / А. Дистервег. - М.: Учпедгиз, 1956. -374 с. 42

9. Каплінський В.В. Основи виховної діяльності вчителя фізичної культури: навч. посібник / В.В. Каплінський, І. О. Асаулюк. Вінниця : ПП «ТД «Єдельвейс і К», 2014. 294 с.

10. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения / Я. А. Коменский. М.: Гос. учебно-педагогическое изд-во Мин. просв. РСФСР, 1955. – 474 с.

11. Сухомлинский В.А. О воспитании. – 4-е изд./ Вступ. очерк С.Соловейчика. М.: Политиздат, 1982. – 270 с.

12. Ушинский К.Д.. Собрание сочинений / К. Д. Ушинский. М.: Изд-во АПН РСФСР, 1950. – Т.9. – 628 с.

13. Фурман А. В. Проблемні ситуації в навчанні: Кн. для вчителя. К.: Рад. шк., 1991. 191 с.

14. Босенко В.А. Воспитать воспитателя. К.: Лыбидь, 1990. 322 с.

15. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения / Я. А. Коменский. М.: Гос. учебно-педагогическое изд-во Мин. просв. РСФСР, 1955. 474с.

Допоміжна

1. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.

2. Границкая А. С. Научить думать и действовать / А. С. Границкая. – М.: Просвещение, 1991. — 172 с.

3. Мистецтво бути викладачем: Практич. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2003. 144 с.

4. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.

5. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ: Вища школа, 2004. 335с.
6. Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2011. 516 с.
7. Гордон Драйдер, Джаннет Восс. Революція в навчанні / Перекл. з англ. М. Олійник. – Львів : Вид-во «Літопис», 2001. 541с.
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Підручник. 2-ге вид., доповн. К. : Академвидав, 2012. 352с.
9. Каплінський В. В. Основи виховної діяльності вчителя фізичної культури : Навчальний посібник / В.В. Каплінський, І. О. Асаулюк. Вінниця: ПП «ТД «Єдельвейс і К», 2014.-294с.: іл.